

4 Model produkt-výdaje

Cíle vyučovací hodiny

Cílem hodiny je pochopit model produkt-výdaje, který je jedním ze základních modelů popisující ekonomiku v krátkém období. Model dává do vztahu plánované výdaje a skutečně vytvořený produkt. Model pracujeme s jednoduchým výdajovým multiplikátorem, který i přes své zjednodušení umožňuje pochopit některé souvislosti spojené se změnou výdajů.

Po absolvování této vyučovací hodiny student bude umět:

- charakterizovat rovnovážný produkt a popsat proces jeho dosahování
- charakterizovat působení jednoduchého výdajového multiplikátoru
- popsat dopady fiskální politiky s využitím modelu produkt-výdaje
- na reálných datech popsat základní makroekonomickou identitu, včetně z ní vyplývající souvislosti

Metody výuky

Studium literatury.

Hodnocení studentů

Studenti jsou hodnoceni během semestru na základě průběžných testů a na konci semestru formou ústní zkoušky.

Literatura - povinná

Soukup, J., Pošta, V., Neseť, P., Pavelka, T. (2018) Makroekonomie. 3. aktualizované a doplněné vydání. Management Press.

Literatura - doporučená

Rojíček, M., Spěváček, V., Vejmělek, J., Zamrazilová, E., Žďárek, V. (2016) Makroekonomická analýza. Teorie a praxe. Grada Publishing.

Ministerstvo financí České republiky. Makroekonomická predikce. Vydávaná čtvrtletně.
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce>

Česká národní banka. Zpráva o inflaci. Vydávaná čtvrtletně.
https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/

Shrnutí problematiky

Model produkt-výdaje je modelem krátkého období, který je vybudován za určitých předpokladů, jako je existence záporné mezery produktu, fixní cenové hladiny a fixní nominální mzdy.

Rovnovážný produkt v modelu produkt-výdaje je produkt, kdy se skutečně vytvořený produkt rovná plánovaným výdajům. Při rovnovážném produktu jsou neplánované investice nulové.

Graficky lze rovnovážný produkt získat z průsečíku přímkou plánovaných výdajů a přímkou pod úhlem 45°.

Ve dvousektorové ekonomice existují pouze domácnosti a firmy. Pro domácnosti je charakteristické, že využívají svůj disponibilní důchod na spotřebu a na úspory. Model produkt-výdaje využívá krátkodobou keynesovu spotřební funkci. Spotřeba má dvě složky autonomní, která nezávisí na velikosti disponibilní důchodu a indukovanou, která závisí na disponibilním důchodu, přičemž závislost je dána mezním sklonem ke spotřebě. Investice lze rozdělit na plánované a neplánované. Neplánované investice vznikají z důvodu rozdílu mezi výší skutečného produktu a výší plánovaných výdajů. Ve dvousektorové ekonomice lze zjednodušeně předpokládat, že se disponibilní důchod domácností rovná produkci (hrubému domácímu produktu). Rovnovážný produkt ve dvousektorové ekonomice lze získat vynásobením autonomních výdajů výdajovým multiplifikátorem dvousektorové ekonomiky. Autonomní výdaje jsou ve dvousektorové ekonomice složeny z autonomní spotřeby a autonomních plánovaných investic. Autonomní výdaje jsou ty, které nezávisí na velikosti produktu. Multiplikátor dvousektorové ekonomiky je roven obrácené hodnotě mezního sklonu k úsporám. Základní makroekonomická identita zachycuje rovnost investic a úspor. Ve dvousektorové ekonomice představují úspory úniky z ekonomiky a investice vstřiky. Rovnovážný produkt je také takový produkt, při kterém se úniky a vstřiky rovnají.

Ve třísektorové ekonomice je dalším subjektem, vedle domácností a firem, vláda. Vláda ovlivňuje ekonomiku jednak tím, že ovlivňuje disponibilní důchod domácností prostřednictvím daní a transferů, a jednak svými nákupy statků a služeb. Disponibilní důchod se rovná produktu sníženému o daně (autonomní a důchodové) a zvýšenému o transfery. Autonomní výdaje ve třísektorové ekonomice obsahují autonomní spotřebu, plánované investice, vládní nákupy statků a služeb, transfery (násobené mezním sklonem ke spotřebě) a autonomní daně (násobené mezním sklonem ke spotřebě se záporným znaménkem). Multiplikátor třísektorové ekonomiky je menší než dvousektorové ekonomiky, neboť zahrnuje i důchodovou sazbu daně. Základní makroekonomická identita ve třísektorové ekonomice opět vyjadřuje rovnost investic a úspor. Úspory jsou zde členěny na úspory domácností, úspory firem a úspory vlády. Mezi úniky ve třísektorové ekonomice patří úspory domácností a firem a čisté daně (rozdíl mezi daněmi a transfery). Mezi vstřiky patří vedle investic firem i vládní nákupy statků a služeb.

Čtyřsektorová ekonomika je tvořena vedle domácností, firem a vlády také zahraničním sektorem, který vstupuje do modelu přes čistý export. Čistý export je rozdílem mezi exportem a importem. Import má jednak svou autonomní část, která nezávisí na domácím produktu, a jednak indukovanou část, která na domácím produktu závisí, a to prostřednictvím mezního sklonu k importu, který udává, jak se změní import, pokud se změní produkt o jednotku. Autonomní výdaje ve čtyřsektorové ekonomice obsahují autonomní spotřebu, plánované investice, vládní nákupy statků a služeb, transfery (násobené mezním sklonem ke spotřebě), autonomní daně (násobené mezním sklonem ke spotřebě se záporným znaménkem) a rozdíl mezi exportem (předpokládá se, že je autonomní) a autonomním importem. Multiplikátor čtyřsektorové ekonomiky obsahuje i mezní sklon k importu, a proto je menší než multiplikátor třísektorové ekonomiky. Základní makroekonomická identita ve čtyřsektorové ekonomice opět vyjadřuje rovnost investic a úspor. Úspory jsou zde členěny na úspory domácností, úspory

firem, úspory vlády a úspory ze zahraničí. Mezi úniky ve čtyřsektorové ekonomice patří úspory domácností a firem, čisté daně (rozdíl mezi daněmi a transfery) a import. Mezi vstřiky patří vedle investic firem a vládních nákupů statků a služeb navíc i export.

Z makroekonomické identity vyplývají různé závěry. Např. pokud země má deficitní veřejné finance, musí být tento deficit pokryt soukromými úspory (domácností a firem) nebo zahraničními úspory (záporné saldo běžného účtu platební bilance). Spojení deficitního vládního financování s deficitem běžného účtu se někdy označuje jako tzv. dvojitý deficit (twin deficit). Při financování vládního deficitu soukromými úspory dochází k vytěšňovacímu efektu.